

Menneskerettighederne - brugt og misbrugt

Menneskerettighederne - brugt og misbrugt

D E N N Y V E R D E N
TIDSSKRIFT FOR INTERNATIONALE STUDIER

DIIS • København • 2007

DEN NY VERDEN 2006:4

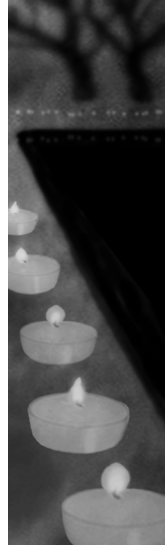
1

Selvtægtsgrupper og menneskerettigheder i Sydafrika

Introduktion

Der er sket enorme forandringer i det sydafrikanske samfund siden den demokratiske overgang fra apartheid i 1994. Det politiske skifte er blevet opfattet som et politisk mirakel, der genererer et ikke-raceopdelt system, hvor humanitet og værdighed hos alle sydafrikanere beskyttes – i det mindste formelt – gennem en forfatningsmæssig form for demokrati, der er baseret på menneskerettighedsværdier. Alle er nu underlagt den samme højeste retssikkerhed – “Én lov for én nation”, som det hedder på første side i forfatningen af 1996. Med understregningen af *én lov* kan den sydafrikanske forfatning ses som et forsøg på at kodificere, fiksere og lukke de mange overlappende retsdomæner og moralsystemer, som udviklede sig både som del af og i modstand mod koloni- og apartheidtiden. Den nye sydafrikanske forfatning bygger på menneskerettigheder som “hjørnesteinen i demokratiet” (Constitution Chapter 2, 7, 1). Ud over at formidle og regulere det vertikale forhold mellem stat og samfund – rettighedernes almindelige stilling – skal menneskerettigheder også anvendes horisontalt mellem borgerne. Denne dominans i det nye system betyder, at menneskerettigheder ikke kun er grundlaget for den retslige og politiske orden, men også kerneværdien til regulering af sociale relationer.

Forsøget på at etablere et nyt socialt fundament ved og gennem menneskerettigheder kan analyseres som et forsøg på at præsentere et nyt idealbillede, som forekommer i den officielle og folkelige diskurs, i offentlige kampagner og ved ritualiserede begivenheder, som f. eks. i Den Grundlovgivende Forsamling og Sydafrikas Sandheds- og Forsoningskommission (Buur 2001). I denne forståelse har menneskerettigheder, som et idealbillede, fået stor betydning i de sociale og politiske sfærer, en betydning, der rækker langt ud over det dagligdags. Som et socialt idealbillede har rettigheder den interessante virkning, at de inspirerer både fremstillinger og vurderinger af praksisformer og de værdier, der understøtter dem. Som sådan fungerer rettigheder implicit, og derfor i det stille, som et normativt baggrundstæppe for vurderingen (Arendt 1982:

80). Som et magtfuldt idealbillede giver menneskerettigheder mulighed for normative og moralske vurderinger af love, offentlig diskurs og praksis samt for at love at ændre idealer og praksis.

Harris (1996: 5) peger på, at “menneskerettigheds*sidéen* har en universel værdi, som gør den til en brugbar basis for politiske krav og for kritik af enkeltstater.” Jeg påstår, at der er brug for at gå videre og undersøge, hvordan menneskerettigheder som samfundets nye grundlæggende værdi og rettigheder som et socialt idealbillede kan udløse stærke reaktioner. Siden 1994 er *kriminalitet* blevet den vigtigste bekymring for sydafrikanere af alle racer og klasser (Buur & Jensen 2004). Kriminalitet er blevet et stikord, som bruges til at forklare alt, hvad der er gået galt i landet siden 1994: stigninger i dødsfald som følge af vold og røverier, teenage-graviditeter, voldtægt, arbejdsløshed, hiv/aids-pandemien, manglen på udvikling og investeringer osv. Begrebet er derfor yderst *polyvalent* – det kan bruges til at sætte navn på lokale klagepunkter og problemer vedrørende orden og uorden og forbinde dem med bredere spørgsmål (Buur 2003: 23-24). Det er imidlertid paradoksalt, at begrebet ‘menneskerettigheder’ er blevet forbundet med kriminalitet og ikke med beskyttelse af ofrene og staten som garant for sikkerhed, men mere som noget der giver brændstof til en kriminel adfærd.

Denne artikel hævder, at selvtægtsgrupper er genopstået i Sydafrika som en reaktion på forsøget på at bevare menneskerettigheder som en altfavnende grundlæggende værdi. Selvtægt er både en kritik af og en kommentar til menneskerettigheder, et udtryk for landets befolknings grundværdier. Hvis dette er tilfældet, må vi nuancere resultaterne fra nylige studier af selvtægtsgruppers virke i Sydafrika. Ifølge disse studier er selvtægt opstået som en kritik af utilstrækkeligheder i statens love og/eller af statens manglende evne til at gennemføre sine egne love (se Schärf & Nina 2001). Det støttes af det synspunkt, at staten ikke har honoreret den nye sociale kontrakt, ifølge hvilken beboere i townships opgiver deres selvhævdede ret til vold til gengæld for statens beskyttelse. Hvis bare staten fungerede, ville der ikke være noget problem. Det argument, jeg forfølger her, er derimod at selvtægt ikke alene er en implicit kritik af anvendelsen af loven, men af det moralske og etiske grundlag for selve loven. Udøvere af selvtægt søger, med brug af korporlig straf, at levere en alternativ moralsk og etisk ramme omkring kontrollen med kvinder og unge og udfordrer således grundlaget for menneskerettighederne og statens monopol på vold.

Jeg begynder min analyse med at introducere et casestudie af en selvtægtsgruppe fra et kvarter i Kwazakele township i Port Elizabeth, kendt som *D-Man, Safety and Security-strukturen*. Sagen giver mulighed for at analysere kriminalitetskategorier i en tid, hvor menneskerettigheder udgør det nye demokratis grundlæggende værdier. Jeg påstår, at kriminalitetsbekæmpelse har at gøre med et bredere spørgsmål om det opfattede

behov for disciplin og korporlig straf som reaktion på nedbrydningen af den sociale autoritet.

Lokale forståelser af kriminalitet

For beboerne i Kwazakele township i udkanten af industribyen Port Elizabeth er promoveringen, udbredelsen og institutionaliseringen af menneskerettigheder hovedårsagen til problemerne med nedbrydningen af den sociale sammenhæng og de dermed forbundne stigende kriminalitetsniveauer. Der tales i Kwazakele om menneskerettigheder som en ny, underlig og fremmed *ting*, en forstyrrelse, hvis indførelse er tæt forbundet med det gryende demokrati i Sydafrika. Regeringens interesse for retfærdighed og for etableringen af en post-apartheid rettighedsbaseret retssikkerhed med rettigheder for børn, unge og kvinder ses som den grundliggende årsag til *kriminalitet*: en åbenbar nedbrydning af den sociokulturelle orden og kontrolmekanismerne. Hvis man går videre med denne påstand, vil jeg hævde, at selve legitimiteten for selvtægtsgupperingerne i township'en er baseret på, at de tager sig af former for orden, som man føler, at staten er i gang med at underminere.

Udbredelsen af information om menneskerettigheder, som var vigtig for etableringen af en rettighedsbaseret retssikkerhed efter apartheid, har fået township-beboere af alle slags til at mene, at al *kriminalitet* har en fælles kilde eller et fælles udgangspunkt. Man mener, at ved at tildele kvinder, børn og unge retlig bemyndigelse, har man helt igennem sanktioneret dårlig opførsel, således at politi og domstole nu mere beskytter end de straffer mennesker, som lader hånt om sociale normer og etablerede hierarkier. Dårlig opførsel kan koges ned til det synspunkt, at *disse rettigheder er gået for vidt*, når unge mennesker, taget som en bred gruppe, menes at have en forfatningsmæssig ret til at opføre sig som de vil: Menneskerettigheder er blevet *min ret til at gøre, som jeg vil*.

I praksis er der for indbyggerne i township'en Kwazakele ikke nogen klar forskel mellem en strafferetslig forbrydelse og en civilretslig ulovlighed: Begge betragtes som et symptom på *kriminalitet* eller social uorden. Kernen i det meste kriminalitet er behovet for at genetablere de "sociale relationer udtrykt i identifikationspraksis" (van Beek 2001: 527). Her ved mener jeg relationelt betingede identifikationsformer, som f.eks. køn og generation, som fortolkes anderledes i township'ens lov, end de gør i ideologien om de individuelle rettigheder, som antager, at i et hierarki af lovbestemte former går individuelle rettigheder forud for andre former for ret. Et af de grundlæggende problemer er, at mange af disse former for identitet er kommet under betydeligt pres i det nye Sydafrika, hvilket gør det vanskeligt ikke kun for *onkler* og *brødre*, men også for *fædre*, som lokal anerkendt autoritet, at spille en meningsfyldt rolle i mange familier. Som en måde at genvinde deres position på (specielt forældreautoriteten i

det tilfælde, som diskuteres nedenfor) bliver korporlig straf ikke kun set som vigtig, men, påstår jeg, som uundværlig. I det følgende gennemgår jeg en sag fra Kwazakele, som understreger de problemer, som menneskerettighederne opfattes at være årsag til, iblandt fædrenes kamp for at udfylde den rolle, som de forventes at spille i familien.

Behovet for disciplin

Denne sag, som en mor til en ung pige har bragt op i *D-Man, S&S-strukturen* implicerer også datterens far og hendes unge kæreste. De er alle blevet tilsagt til at møde på kontoret. Det banker på S&S-kontorets dør, og en velklædt ung mand først i 20erne kommer ind sammen med en ung teenagepige. En gammel mand på ca. 60 år får besked på, at han skal vente uden for døren. Han ser vred ud og har en spadserestok af træ med en kugleformet greb. De to medlemmer af S&S har allerede forklaret mig, at denne sag er et familieanliggende, og derfor burde de ikke tage sig af det ifølge de ældre, fordi de anses for at være for unge til at tage sig af familiespørgsmål. Den unge pige har sovet i den unge mands hus, og hendes far, den mand som blev bedt om at vente uden for døren, har fundet ud af det og er nu vred og ønsker at straffe hende. Pigens mor har bragt sagen for S&S bag om farens ryg, fordi hun er bange for, hvad faren kan finde på at gøre; hans iltre temperament er velkendt. De to S&S-medlemmer begynder med at småsnakke med den unge mand og griner, fordi, forklarer de mig, den unge pige ikke har skjult sin dårlige opførsel for sin far. Hun har derfor krænket sin families ære.

De kalder herefter respektfuldt faren ind: "Bapa, vær venlig at komme ind." Faren kommer ind på kontoret, medens moren (Mama), som nu er ankommet, venter uden for døren. Faren er nu meget vred. Han forklarer med lav, men kraftfuld stemme, at datteren hopper ud af vinduet om natten og sover hos sin kæreste. Desuden pjækker hun jævnligt fra skole. Faren er bekymret for hendes uddannelse og for, at hun skal blive gravid. Den unge pige bliver bedt om at forklare sig. Hun er åbenlyst nervøs, gnider sin hænder mod hinanden, men efter kort tid siger hun, at hun har ret til at gøre som hun vil, og at hendes far ikke har ret til at slå hende – det siger loven. Hun insisterer på, at hun er gammel nok til selv at tage beslutninger. Datter og far diskuterer herefter længe og ophidset. Ud over at faderen er vred på datteren, er han også vred på sin kone, fordi han må sidde her og forklare familieanliggender for to unge mænd.

Sagen tager herefter en dramatisk drejning. Faren vender pludselig spadserestokken, så trækuglen peger nedad. Han rejser sig brat, svinger stokken mod sin datter med højre hånd, og i samme bevægelse trækker han en foldekniv op af baglommen med sin venstre hånd. Men de to S&S-medlemmer må have haft på fornemmelsen, hvad der kunne ske, for de placerer sig strategisk på begge sider af faren, og det lykkes dem at

forhindre ham i at slå datteren med stokken eller bruge foldekniven ved at tage fat i begge hans arme. De afvæbner ham og siger til ham, at han skal sætte sig ned og forholde sig roligt. De ryster vantro på hovedet og smiler til mig som for at sige: "Vi har styr på det her."

S&S-medlemmerne fortæller faren, at de forstår hans behov for at disciplinere familien, men han må bruge andre midler end stokken og kniven. De gør det klart for ham, at de vil være nødt til at tilkalde politiet, hvis han bruger stokken og kniven, og det vil betyde, at endnu en familie i township'en ikke har en far i huset. De forklarer, at han kan bruge en *sjambok* (oprindeligt en pisk af tørret dyrehud, men i vore dage lavet af plastik) til at disciplinere sin datter, eller også kan han give hende pligter i huset som en form for straf og disciplinering, men at det ikke er nogen løsning at smide hende ud hjemmefra (næst efter døden, anses dette for den værste straf, se Buur 2005), for så ville hun ende på gaden som prostitueret. Efter en stund lover faren ikke at skade sin familie, og han forlader kontoret med sin datter. Moderen kommer ind på kontoret og fortæller de to medlemmer af S&S, at hun er bekymret, fordi hun er sikker på, at han vil straffe dem, når de kommer hjem. S&S-medlemmerne beder hende komme tilbage med det samme, hvis der opstår flere problemer. Derefter beder de den unge mand være mere forsigtig i fremtiden. Men han insisterer på, at han ikke har gjort noget galt; det var den unge pige, som ville besøge ham på hans værelse, ikke ham som overtalte hende til det. De ler alle, og han går.

Der går ikke 10 minutter, før moren er tilbage på kontoret og råber helt fortvivlet: "Han slår os alle ihjel." Vi løber ud af kontoret og hopper ind i min bil og kører til familiens hus, ca. en km. væk. Uden for huset har en flok samlet sig. I forgården ligger der kufferter, tæpper og tøj overalt. Den unge kvinde står på marken ved siden af med nogle andre, som viser sig at være hendes søstre, med deres små børn. Faren står i forgården og holder stokken op foran sig. Da vi ankommer, begynder han at råbe. Han sender moderen et hårdt blik og ryster på hovedet: "Endnu engang blander I jer." Han fortsætter med at råbe, græder og spørger: "Hvad kan jeg gøre?" og "Hvad er det her for en familie?" De to S&S-medlemmer foreslår, at de går indenfor. Faren vil ikke ind sammen med de andre medlemmer af familien, men efter et stykke tid går han med til det, og vi går ind i huset, fulgt af moren og døtrene med deres grædende børn. Indenfor begynder S&S-medlemmerne at tale med faren på *deep Xhosa* (traditionelt Xhosa, som mest tales af de ældre og Xhosa-landbefolkningen) og kalder ham ved hans klannavn. De forklarer senere, at ved at gøre dette har de givet ham respekten tilbage. I den følgende halve time forklarer de ham, at han har gjort "det rigtige", han har ret til at straffe og disciplinere sine døtre, men at de midler, han brugte, ikke var rigtige, fordi han kunne ende i fængsel, hvis han ikke er mere forsigtig. I løbet af denne meningsudveksling siger faren, at hans andre døtre blev gravide og derefter ikke fik nogen uddannelse. Han håbede, det ville gå

anderledes for hans yngste datter. Han siger hele tiden: "Hvad er det her for en familie?" S&S-medlemmerne forklarer igen og igen, at han kan bruge en *sjambok* eller beordre sin datter og kone til at vaske hele huset for at disciplinere dem, men han kan ikke bruge kniv og stok, fordi det kunne slå dem ihjel. Da vi går, siger S&S-medlemmerne nogle hårde ord til datteren for ikke at respektere sin far.

Rettigheder og nye muligheder

Denne sag giver adskillige temaer til diskussion. Her vil jeg begrænse mig til kort at overveje nogle få aspekter, som har forbindelse til ovennævnte diskussion om menneskerettigheder, kriminalitet og disciplin. En stor bekymring for den gamle far handler om respekt for hans familie og for hans stilling som mandlig patriark. Den måde, man håndterer dette på, drejer sig ikke så meget om at stille spørgsmålstejn ved, om datteren overhovedet burde disciplineres, men mere om *hvordan*. Herved sætter de to unge mænd fra S&S og faren et moralkodeks op omkring kontrol med kvinder, som i teorien deles af alle mændene. Men de unge medlemmer af S&S og den unge mand, som har sovet med datteren, morer sig over forholdet. For de unge mænd er problemet ikke, om den unge kvinde har sovet med manden, men det at hun har været dum nok til ikke at holde det hemmeligt. Det kunne pege på en forhandling af generationskonflikter og en holdning til 'kriminalitet', som er anderledes end først antaget. Lad os behandle disse problemstillinger én for én.

For faderen er positionen som familiens mandlige patriark tæt forbundet med frygten for, at datteren bliver gravid, ikke får en uddannelse og derfor bliver endnu en byrde for en familie, som allerede har for mange unge kvinder med børn. I en situation, hvor kun få mænd kan tage plads ved bordet som *familieforsørgere*, den almindelige myndighedsposition, er farens legitimitet blevet nedbrudt. Medens den ældste mand i familien stadig forventes at indtage denne plads ved bordet, kan kilderne til dens legitimitet (beskæftigelse, ægteskab, ikke-udfordret respekt og kontrol udadtil) ikke længere opretholdes. Forankringen af mandens position er undermineret. Mændene i S&S-strukturen forstod udmærket dette. Bortset fra én var de otte, som udgjorde kernegruppen, alle arbejdsløse og boede med deres mødre og indtog de fraværende fædres position. De levede af deres mødres lille løn eller pension, små beløb, som ernærede deres søstre, dem selv og deres børn. Uden job var de ikke i stand til at opbygge deres egne hjem og boede i stedet i baggårdsværelser. De var heller ikke i stand til at betale brudepris, *lobola*, for de kvinder, de havde *broken the breast* på (det lokale udtryk for at gøre en ung kvinde gravid). S&S-medlemmerne omdøbte pladsen for enden af bordet til "kvindens plads", mændene var reduceret til modtagere af mad, efter endnu en dags venten på et job. En vigtig grund til at arbejde med at bekæmpe kriminalitet var, at man i S&S fik en lille smule penge for det. De modtog

nogle få rand for at åbne en sag og 20 procent af den sum, der blev betalt tilbage, når det drejede sig om pengeudlåningssager. På den måde kunne de også med en vis værdighed og legitimitet hævde sig som mænd, der disciplinerer de unge.

De forstod derfor mandens situation i familien – familieoverhovedet, der kæmper for at sætte sig igennem – men den situation, de delte som mænd, havde klare generationsmæssige forskelle. Medens deres interaktion med den gamle mand var umyndiggørende for ham, gjorde den det muligt for de unge mænd i S&S at forme et rum, hvor de kunne spille deres mandlige roller, opnå status og respekt fra samfundet og gøre sig gældende i det generationsmæssige hierarki over for dets yngre medlemmer, medens de samtidig justerede deres forhold til ældre mænd. S&S-medlemmerne modsagde konstant statens sprog, som forbød korporlig straf, og samtidig accepterede de det. Som de forklarede: når du er i en situation, som den den gamle mand står i:

Så mister du let kontrollen og bliver for hård. Der er ikke noget, du kan gøre, børnene kan gå til politiet i vore dage. I gamle dage frygtede vi dem (både fædre og politiet). Du må disciplinere på den rigtige måde. Hvis du ikke gør det, vil der bare være en familie mere uden en mand til at bringe brød til huset.

På en mærkelig måde har de fanget det nye sprog om rettigheder til at kræve status og autoritet, og ved at gøre dette legede de med den magt og status, som tilskrives den ældre, respekterede generation. På trods af disse generationsforskelle var de imidlertid alle enige om behovet for disciplin. Spørgsmålet er mere, hvordan man kan disciplinere de unge i en tid, hvor rettigheder dominerer? Jeg påstår, at kernen i denne problemstilling er den lovmæssige og diskursive intolerance over for korporlig straf, lokalt refereret til som *patha-patha*, som ordret betyder klaske eller klappe. Med bekymringen for rettigheder mener man, at de primære autoritetspersoner – forældre, lærere, ægte mænd og politiet – har mistet det vigtigste middel til at udøve disciplin og straf, nemlig korporlig afstraffelse. Brugen af magt og fysisk disciplin kan derfor ikke kun tilskrives det exceptionelt høje kriminalitetsniveau. Den udbredte brug af korporlig straf har genklang i og blander sig med en praksis i dagligdagen og stærke overbevisninger med hensyn til, hvordan man skaber mennesker, det vil sige mennesker, som kan skelne mellem *rigtigt og forkert*, og for hvem, det at skabe autoritet samtidig er stadig mere vigtigt. Ironien er her, at de nye love, som forbyder brugen af korporlig straf, ses som en af årsagerne til, at den sociale struktur bryder sammen.

Når det bredere sociokulturelle univers giver legitimitet til brugen af korporlig straf, er det tæt forbundet med opfattelsen af socialisering, hvor essensen, som man har udtrykt det over for mig igen og igen, er: "Hvordan kan du vide, hvad der er *rigtigt* eller *forkert*, hvis du ikke er

blevet slået?” Der er en dyb tro på, at “hvis du stikker jernet ind i ilden, vil jernet blive stærkt,” en reference til hvordan du gør en person til en *rigtig* person. Behovet for at føle smerte er en tilbagevendende forklaring, når man spørger forældre om fysisk disciplin, og om hvordan man opdrager til god opførsel. Disciplin retter sig næsten altid mod fremtiden i form af “forebyggelse”, “ændring af adfærd” og “indlæring af den rette måde.” Førhen gik forældre til politiet, hvis de ikke kunne klare børnene. Politiet ville så tage sig af disciplinen ved at bruge en *sjambok*, det vigtigste symbol på autoritet. En familie med respekt for sig selv havde en *sjambok* bag døren, og mændene gik på gaden og fremviste offentligt dette symbol på autoritet, ligesom børnene til forældrenes stolthed legede på gaden med mindre *sjamboks* og spillede de roller, som de kendte så godt. I dag er der få måder at disciplinere på, som ikke er i modstrid med rettighederne/rettighedstænkningen. Det er i den bredere socialiseringssammenhæng, udøvelsen af autoritet og den smertelige socioøkonomiske transformation, at forældre, som ikke længere fysisk kan disciplinere de unge, vender sig mod strukturer som S&S og selvtægtsgupperinger mere generelt, ligesom de for årtier siden plejede at gå til politiet i township'en. Når den ældre mand med stokken håndhæver 'traditionen' i sit forhold til sin familie, og medlemmerne af S&S bruger *deep Xhosa* for at stive hans selvværd af, skal det ikke forstås alene som en vendt tilbage til konservative eller traditionelle måder at være på. Det handler mere om 'moderne' måder at håndtere nutidige problemer på. Nødvendigheden af uddannelse i vore dage kræver kontrol over seksualiteten (for at f.eks. undgå graviditet). Tradition bliver således et middel til at opnå modernitet.

Lovmæssige restriktioner for korporlig straf og frygten for anklager om vold i hjemmet har drevet forældre og andre, der tager sig af børn og unge, til at bruge lokale folk til at håndhæve loven, folk, som ved hvordan man disciplinerer på en måde, som ikke gør straffen synlig (Buur 2005). Mit argument er, at moderne og traditionelle komponenter kan lappe over, imitere hinanden, adskille sig fra hinanden og til tider løbe sammen, hvilket resulterer i, at der skabes lokale måder at være-en-person på, at sætte et moralsk samfund sammen på, som ikke kan opfanges af de kilder og midler, som er til rådighed for de formelle autoriteter. Det stemmer selvfølgelig overens med den kendsgerning, at universelle normer og rettigheder ikke vedtages blindt, men som Wilson (1997) anfører, må anerkendes som et felt for kamp og styrkeprøver. Det gælder især, når universelle normer begynder at materialisere sig og brede deres rækkevidde og løfter ud til dagliglivet. Medens de unge mænd generelt så principperne om menneskerettigheder i Sydafrikas forfatning som velmente, ikke mindst i lyset af erfaringerne fra apartheid, var de ikke desto mindre ubøjelige i deres overbevisning om, at rettigheder skabte flere problemer end de løste, og at forfatningen skulle ændres. De hævdede, at børn, unge og kvinder brugte *deres rettigheder* til at legitimere adfærd, som i township'en blev betragtet som socialt forkastelig og ulovlig. Når

en sådan adfærd ikke længere kunne straffes fysisk, ville det, efter deres mening, løbe ud af kontrol.

Konklusion

Sagen og min diskussion, som er blevet præsenteret ovenfor, illustrerer, hvordan det daglige arbejde for selvtægtsgupperne stort set handler om at genoprette relationsmæssige identifikationsformer. De konkurrerer derfor kun indirekte og i begrænset omfang med staten om formel kontrol over strafferetssager. Som ovennævnte sag viser, ligger deres arbejde et eller andet sted mellem straffe- og civilret. Det moralske og etiske domæne, der er så tæt forbundet med indførelsen af rettigheder i Sydafrika, kommer kun frem ved at gå længere end til den spektakulære vægt på at løse kriminelle straffesager. Som sagen illustrerer, har genoprettelsen af de relationsmæssige identifikationsformer bragt S&S-strukturen i konflikt med rettigheder som de nye grundlæggende værdier.

*Lars Buur er seniorforsker ved DIIS,
Dansk Institut for Internationale Studier*

Litteratur

Arendt, Hannah. 1982. *Lectures on Kant's political philosophy*. Chicago: The University of Chicago Press.

Buur, Lars. 2001. The South African Truth and Reconciliation Commission: a technique of nation-state formation. In *States of imagination: ethnographic explorations of the postcolonial state*, eds. Thomas Blom Hansen & Finn Stepputat. Durham and London: Duke University Press.

Buur, Lars. 2003. Crime and punishment on the margins of the post-apartheid state. *Anthropology and Humanism* vol. 28, no. 1: 23-42.

Buur, Lars & Steffen Jensen. 2004. Introduction: vigilantism and the policing of everyday life in South Africa. *African Studies* vol. 63, no. 2: 139-152.

Buur, Lars. 2005a. The sovereign outsourced: local justice and violence in Port Elizabeth. In *Sovereign bodies: citizens, migrants, and states in the postcolonial world*, eds. Thomas Blom Hansen & Finn Stepputat. Princeton University Press, Princeton, Oxford, pp. 192-217.

CRSA, *Constitution of the Republic of South Africa*. 1996. Act 106 of 1996.

Harris, Olivia. 1996. Introduction: inside and outside the law. In *Inside and outside the law: anthropological studies of authority and ambiguity*, ed. Olivia Harris. London and New York: Routledge.

Schärf, W. & D. Nina. 2001. *The other law: non-state ordering in South Africa*. Landsowne, Cape Town: Juta & Co.

van Beek, Martijn. 2001. Beyond identity fetishism: 'communal' conflict in Ladakh and the limits to autonomy. *Cultural Anthropology* vol.15, no. 3: 525-69.

Wilson, Richard A. 1997. Human rights, culture and context: an introduction. In *Human rights, culture & context: anthropological perspectives* ed. Richard A. Wilson. London and Chicago: Pluto Press.